

Mehnat va mehnatsevarlik haqidagi ingliz va o'zbek maqollarining semantik tahlili

Gadoyeva Mavlyuda Ibragimovna

Buxoro davlat universiteti, Ingliz tilshunosligi kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari nomzodi

Email: gadoyevamavlyuda59gmail.com

Subxonova Madina Otabek qizi

Buxoro Davlat Universiteti, II bosqich magistratura talabasi

Email: madinasubhonova2@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida frazeologik birliklar, ya'ni maqol va matallar talqini va ifodasi o'rganildi. Maqollarning bir tildan ikkinchisiga tarjima qilish yoki muqobil ekvivalent topish jarayonida yuzaga keladigan muammolar misollar orqali tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: Maqol, matal, frazeologiya, mehnat, mehnatsevarlik, folkorshunoslik.

Maqollarning semantik doirasi juda keng bo'lgani uchun ham jamiyatning turli sohalarida qo'llashimiz mumkin. Bu borada ingliz va o'zbek xalq maqollari ma'no va qo'llash jihatdan bir-biriga juda yaqin hisoblanadi. O'zbek va ingliz tilidagi maqollarni hajm jihatidan o'rganib borish jarayonida aynan mehnat va mehnatsevarlik haqidagi maqollarning ko'proq uchrashiga guvoh bo'ldik. Buning turlicha sabablari mavjud. Masalan, mehnat qilib obro' topish, o'z ehtiyojlarini qoplay bilish kabi masalalar nafaqat qadim zamonlarda, balki bugungi kunda ham o'z isbotini topmoqda. Har qanday yutuqning zaminida qattiq mehnat, tirishqoqlik va kuchli istak yotadi. Mehnat qilish va mehnatsevar inson bo'lish kabi masalalarga ingliz va o'zbek xalqi tomonidan jiddiy qaralishi o'zbek va ingliz maqollarida o'z aksini topadi. Aynan shu mavzudagi maqollarni tahlil qilish jarayonida, hamisha mehnatsevarlik ijobiy baholanganligini, dangasalik va ishyoqmaslik esa qattiq qoralanishi kabi masalalarning yoritilishini kuzatamiz. Quyida ushbu mavzuga oid ayrim ingliz maqollarining o'zbek tilidagi ma'nolari va muqobil variantlarini ko'rib chiqamiz.

Labour-Mehnat

№	Inglizcha maqol	O'zbekcha ma'nosi	O'zbekcha ekvivalenti
1.	A man of words and not of deeds is like a garden full of weeds.	Ishlamasdan so'zlovchi odam o't bosgan bog'ga o'xshar.	Ish bilsang tuzarsan, Bilmasang buzarsan.
2.	All is over bar (but) the shouting.	Bari ortda qoldi, vaqt shodlikka yetdi.	Mehnat qancha o'g'ir bo'lsa, Ketdi shuncha shirin bo'ladi.
3.	Actions speak louder than words.	So'zlardanishlarning salmog'i baland.	Gap bilguncha – ish bil.
4.	Head cook and bottlewasher.	Ham bosh oshpaz, ham tovoq yuvuvchi.	Bir yigitga yetmish ikki hunar oz.
5.	Handsome is that handsome does.	Ishi go'zal odam, o'zi ham go'zaldir.	Ishing bo'lsa sharofat, Heckko'rmaysan kasofat.

Yuqorida ko'rinib turganidek mehnat va mehnatsevarlik haqidagi maqollarning o'zbek va ingliz tillarida mavjudligi har ikkala xalqda ham ushbu fazilatlar kuchli ekanligini ko'rsatadi. Shu o'rinda ularning semantik doirasi haqida so'zlasak ham huddi bir xil narsani ya'ni maqollarning qo'llash ma'nosi aynan bir xil ekanligini tushuna olamiz. Masalan: **“A man of words and not of deeds is like a garden full of weeds”** maqolini o'zbek tiliga tarjima qilganda **“Ishlamasdan so'zlovchi odam o't bosgan bog'ga o'xshar”** ma'nosini beradi. Bu maqol orqali biz o'ta ish yoqmas, dangasa biroq juda so'zamol kishilarni tasvirlaymiz. Ammo biz inglizcha maqolning o'zbekchadagi tarjimasini yoki ma'nosini har doim ham o'zbek tiliga tayyor holda ishlatolmaymiz. Buning juda chiroyli va muqobil varianti sifatida **“Ish bilsang tuzarsan, bilmasang buzarsan”**ni keltirishimiz mumkin. O'zbek tilida bu maqolga ekvivalent sifatida **“Ish ishtaha ochar, dangasa ishdan qochar”** maqolidan ham foydalansak bo'ladi.

Ahamiyatli tomoni shundaki, maqol bugungi kunda ham har ikkala xalq orasida juda faol hisoblanadi. Buni nafaqat kundalik turmushimizda ishlatishimiz balki badiiy asarlardagi chiroyli ishtirokini ham ko'rishimiz mumkin.

Masalan:” E-ha, uka, usta akang, oyog'ida g'irch-g'irch xrom etik, egnida ofitserlar kiyadigan sherst gimnastyorka, mototsiklni minib, Berlin ko'chalaridan o'tgan. Xa!..

Ammo lekin, uka, buning hammasi hunar orqasida bo'ldi. Hunar bo'lmasa, bunaqa soqolu bunaqa izzat-ikrom qayoqda. Ha, ota- bobolarimiz: “Bir yigitga yetmish ikki hunar oz”, deb bekor aytishmagan ekan. [3;231]

Asardan keltirilgan ushbu parchadagi maqol **“Bir yigitga yetmish ikki hunar oz”** orqali butun o'zbek er-yigitlarini mard, jasur, epchil, ishbilarmon va mehnatsevar ekanligi kitobxonga lo'nda va juda tushunarli qilib tasvirlangan. Ushbu maqol ingliz xalq maqollari sirasiga kirishi ingliz xalqining xuddi o'zbek xalqi singari mehnatsevar ekanligidan dalolat beradi.

Ta'kidlab o'tganimizdek, maqollardagi pand-nasihatchilik ohangidagi xususiyatlar insonga hamisha to'g'ri yo'l ko'rsatadi va yomon oqibatlardan ogohlantiradi.

Masalan: **“The labourer is worthy of his hire”** maqolini tahlil qiladigan bo'lsak, u o'zbekcha muqobil variant sifatida:

Ishlab topganing –osh, Ishlamay topganing-tosh.

maqoliga to'g'ri keladi. Maqolning har ikkala tildagi umumiy ma'nosi shuki, qattiq mehnat qilib erishilgan narsa har doim qadrli, xuddi yeyayotgan shirin oshingdek, biroq mehnat qilmay yengil yo'llar bilan topilgan narsa harom va insonga hech qachon yuqmasligi ifodalangan. Qisqacha qilib bayon etadigan bo'lsak, ishlagan ish haqiga loyiqdir.

Xulosa qilib aytganda, ingliz va o'zbek maqollarida xalqning o'tmishidan bugungi kunigacha bo'lgan barcha millatga xos urf-odatlar o'z aksini topgan va xalq o'g'zaki ijodining nodir namunalarini sifatida maqollar bu vazifani bajarishda yetakchilik qiladi. O'zbek va ingliz xalqining semantic xususiyatlarini o'rganishda o'zbek va ingliz maqollari bu ikki xalqning o'ziga yarasha o'xshash va farqli tomonlarini ko'rsatib bera oladi.

References:

1. Абдуллаев Х.Д. Халқ мақолларининг “Қутадғу билиг” поэтикасидаги ўрни ва бадий эстетик функциялари: Филол. фан. номзоди ...дис. Т., 2005. – 152 б.
2. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии.– М.: 1961. – 236 ст.
3. Якубов О. Эр бошига иш тушса. Сайланма. Т.:Адаби,ò àà ñàüàò, 1987. – 524 á.
4. Маматов А.Э. Ҳозирги замон ўзбек адабий тилида лексик вафразеологик норма муаммолари. – Тошкент: 1991. – 274 б.

5. Камбарова З.А. Актуализация фразеологических единиц в языке английской газеты. – М.,1977; -166 ст.
6. Аникин В.П. Мудрость народов // Пословицы и поговорки народов востока. – М.: Наука, 1961. – 76 с.
7. Расулов, З. И. (2011). Синтаксический эллипсис как проявление экономии языка): автореферат дисс.. кандидата филологических наук/Расулов Зубайдулло Изомович.- Самарканд, 2011.-27 с.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=BMFYyzIAAAAJ&citation_for_view=BMFYyzIAAAAJ:UeHWp8X0CEIC
8. Расулов, З. И. (2010). Принцип контекстуального анализа эллиптических предложений (на материале английского языка). Вестник Челябинского государственного университета, (21), 91-94. <https://cyberleninka.ru/article/n/printsip-kontekstualnogo-analiza-ellipticheskikh-predlozheniy-na-materiale-angliyskogo-yazyka/viewer>
9. Saidova, M. U. (2019). Lexical Stylistic Devices and Literary Terms of Figurative Language. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN, 2277-3878. <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i3S/C10541083S19.pdf>.
10. Saidova, Mukhayyo Umedilloevna (2020) "LEXICOGRAPHIC AND ETHYMOLOGICAL ANALYSIS OF THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF LITERARY TERMS BY Ch. BALDICK," Scientific Bulletin of Namangan State University: Vol. 2: Iss. 9, Article 45. Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol2/iss9/45>
11. Saidova, Muhayyo (2021) "SEMANTIC ANALYSIS OF LITERARY TERMS BY LITERARY TYPES IN "THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF LITERATURE TERMS"," Philology Matters: Vol. 2021: Iss. 1, Article 11. DOI: 10.36078/987654486 Available at: <https://uzjournals.edu.uz/philolm/vol2021/iss1/11>
12. Kobilova, N. S. (2016). LITERARY INTERPRETATION OF SOCIAL PSYCHOLOGY IN THE NOVEL" MARTIN EDEN". World science, 4(3 (7)), 52-
<https://www.elibrary.ru/item.asp?id=25619815>
13. Kobilova, N. S. (2018). BENEFITS OF USING SONGS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO YOUNG LEARNERS. In Инновационные подходы в современной науке (pp. 102-107). <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=35081671>
14. Izzatilloevna Khodjaeva Dilafruz, Tolibovna Saidova Zokira. "Dependent taxis: Semantic features and methods of expression in English", ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH: 2021, Volume: 10, Issue: 5, Online ISSN: 2278-4853, Article DOI: 10.5958/2278-4853.2021.00411.0
15. Dilafruz Izatilloevna KHODJAYEVA, Zokira Tolibovna SAIDOVA. "THE ORIGIN AND JUSTIFICATION OF THE TERM TAXIS INLINGUISTICS", E-Conference Globe: 2021/4/13, 375-379, Web: <https://econferenceglobe.com>